

Rosøy, A., Leming, T. & Danielsen, K. H. (2025). Læringsglede – opplevelser av resonans og emosjoner i læringssituasjoner. I K. H. Danielsen & A. Rosøy (Red.), *Læringsglede: Ulike perspektiver på motivasjon og engasjement i læringsprosesser* (s. 9–18). Fagbokforlaget. DOI: <https://doi.org/10.55669/oa680900>

Introduksjonskapittel

Læringsglede – opplevelser av resonans og emosjoner i læringssituasjoner

Annfrid Rosøy, Tove Leming & Karin Helene Danielsen

Innledning

Læringsglede som begrep vokste fram gjennom de mange diskusjonene om læring vi hadde i forskningsgruppa, og ble etter hvert utgangspunktet for boka. Vi delte ofte de positive erfaringene vi hadde som lærerutdannere, og kom stadig tilbake til spørsmålet: Hva slags betydning har det at vi kjenner glede når vi arbeider med forskning og undervisning? Hva er det lille ekstra som gjør at arbeidet flyter av seg selv, og vi blir ivrige, nysgjerrige og ekstra energiske? Hvordan kan vi bruke denne positive følelsen mer systematisk i arbeidet vårt med å utdanne lærere?

Læringsgledebegrepet ble etablert, og etter hvert dreide diskusjonene våre seg mer om spørsmål som: Forstår vi læringsglede på samme måte fra ulike faglige ståsteder? Hvorfor mener vi dette begrepet er viktig? Finnes det i læreplanen og i policydokumentene som gjelder i den norske utdanningskonteksten?

Diskusjonene har vært mange, og ikke alltid entydige, men i prosessen mot bok har det vært rom for ulike forståelsesmåter og perspektiver. Dette ønsket vi å få fram i boka, og vi ville ikke operere med en stram definisjon som lukket mer enn den åpnet for varierte perspektiver. Vi som lærerutdannere må fra flere vinkler utforske hva som motiverer og engasjerer våre studenter i de ulike fagene. Ved å løfte fram dette fokuset, håper vi at våre studenter som ferdige lærere også kan bidra til en skole mer preget av ulike former for læringsglede enn den kanskje er i dag. Vårt mål med antologien er å synliggjøre begrepet fra ulike fagtradisjoner og gjennom bruk av ulike forståelsesmodeller, for også å speile det perspektivmangfoldet som preger de ulike fagene i lærerutdanningene i dag.

I arbeidet med å utforske begrepet læringsglede, ble det naturlig å orientere seg generelt inn mot utdanningsfeltet, men særlig mot det feltet vi utdanner lærere for. Finnes begrepet i skolenes policydokumenter? Og eventuelt hvor? I et generelt søk i offentlige dokumenter (St.meld. 34, Oppvekstloven, LK20) finner vi at det er få steder begrepet læringsglede blir brukt. Likevel er det mange eksempler på beslektede begreper som brukes, begreper som for eksempel lærelyst. Dette begrepet finnes i den nye Stortingsmeldingen seks steder i teksten, og noen eksempler er: «Skoler er forskjellige, ingen klasser er like og elevenes nysgjerrighet og lærelyst vekkes på ulike måter», «Forskning viser at bruk av naturen i undervisningen kan bidra til bedre konsentrasjon, mindre stress, mer fysisk aktivitet, mer motivasjon og lærelyst» og «Lærerne

skal blant annet kunne utvikle elevens lærelyst, læringsstrategier og kompetanse til å lære i digitale omgivelser, vurdere når bruk av digitale ressurser er hensiktsmessig og forstå hvordan den digitale utviklingen påvirker innholdet i fagene». Begrepet lærelyst finner vi også i Oppvekstloven, for eksempel i paragraf 1.3: «Elevane og dei som har læretid i bedrift, skal møtast med tillit, respekt og krav og få utfordringar som fremjar danning og lærelyst.» (2024).

I vårt arbeid har vi valgt å forstå lærelyst og læringsglede som to sider av samme sak, og vi ser for oss at begrepet læringsglede fungerer som et paraplybegrep for andre begreper vi kan assosiere med læringsglede, som for eksempel engasjerende læring, motivasjon for læring, bevegelsesglede, skapelyst, kroppslig læring, mestring og selvsagt begrepet lærelyst.

Samtidsdiagnose

Hva er utfordringene vi kjenner på når det gjelder å skape glede rundt læring? Hva er «diagnosen» på det samfunnet vi omslutes av, og som utgjør lærerutdanningas kontekst? Samtiden kan til tider oppleves som et jag der vi løper uten å komme oss videre. Sosiologen Hartmut Rosa bruker metaforen om å prøve å gå opp en nedadgående rulletrapp for å beskrive fenomenet. Hans påstand er at vår tid kjennetegnes av fenomenet akselerasjon. Alt går raskere og akselereres, og det har negative konsekvenser både for oss mennesker og for miljøet. Vi må hele tiden omstille og tilpasse oss for å henge med i konkurransen. Alt skal gå hurtig, og vi opplever at vi multitasker og inngår kompromiss med klokka. Vi blir bombardert med nye impulser og (media) skapte behov, hvor vi scroller på telefonen samtidig som vi ser på nyhetene på tv eller på nettbrettet – helst alle tre samtidig. Livet fylles opp av kortvarige og overfladiske opplevelser. Og i det senmoderne, der vi tilsynelatende har all frihet til å realisere oss, gir friheten konsekvenser, og for mange – gjør oss syke. For Rosa skaper akselerasjonen en fremmedgjøring, og vi mister resonans med eget liv. Skolen speiler samfunnet vi lever i, og akselerasjonsprosesser og opplevelsen av fremmedgjøring vil være like aktuelle for voksne som for barn og ungdom.

Kan vi se dette i sammenheng med at mange elever ikke lenger vil være på skolen? Kan en av årsakene være at det ikke gir mening for dem å være der, og at de har en følelse av fremmedgjøring? Mye tyder på at skolevegning er et økende problem, målt i antall tilfeller per år, og «debutalder ser ut til å snike seg stadig nedover. Skolevegning har gått fra å være et videregående problem til å ha inntatt ungdomsskolen og blitt vanlig også i barneskolen.» (Brochman & Madsen, 2022). Årsakene til ufrivillig skolefravær er mange og sammensatte, og det er vanskelig å få en oppdatert oversikt over fenomenet. Faktorer som skolens innhold og organisering, samt sammenhengen med unges psykiske helse (Bakken, 2022), er forklaringer som gjerne brukes (Nygård & Bjordal, 2024).

Kan det også være grunn til å tro at mange elever rett og slett kjeder seg på skolen? Mye tyder på at det har blitt et for ensidig press på testing og måloppnåelse i skolen, og mindre fokus på å skape gode og motiverende læringsprosesser. I Stortingsmelding 34 (2023–2024): «En mer praktisk skole – bedre læring, motivasjon og trivsel på 5.–10. trinn» gjøres det opp status i forhold til noen av de utfordringene dagens skole står i:

Den negative utviklingen i læring og trivsel de siste ti årene er alvorlig. Elevenes læringsresultater i lesing, realfag og demokratikunnskap går ned. Flere presterer på lavt nivå, blant dem er flest gutter. Antall elever som rapporterer om mobbing, lav trivsel og fallende motivasjon går opp.

I Stortingsmeldinga slås det fast at det er mange forhold som er bra i norsk skole; mange elever trives i skolen, og føler de får god oppfølging både hjemmefra og fra skolen. Det er også færre elever enn før som dropper ut av videregående opplæring (St.meld. 34). Allikevel er det mange negative tendenser: Norske elever scorer generelt dårligere enn før på en rekke internasjonale undersøkelser, som for eksempel PISA, PIRLS og TIMMS. Disse målingene omhandler ulike fag, som naturfag, matematikk og lesing. I PIRLS 2021 vises en nedgang i leseferdigheter på mellomtrinnet; «Norske ti-åringer rapporterer om lavest leseglede av samtlige land i undersøkelsen» (St.meld. 34). Mest bekymringsfullt er kanskje de resultater som er kommet fram via den internasjonale undersøkelsen om demokrati og medborgerskap (ICCS) som ble gjennomført i 2022. Her viser tallene at de norske elevers kunnskap om

demokrati har hatt en nedgang siden 2016, noe som er bekymringsfullt, særlig med tanke på den sterke satsinga som er gjort på demokrati og medborgerskap som tverrfaglig emne på alle nivå i skolen gjennom innføringen av LK20. Nasjonale prøver viser også at det er økende forskjeller mellom elevene i forhold til lesing og regning både på mellomtrinnet og ungdomstrinnet, og vi har en større andel lavt-presterende elever ved målingene i 2023 enn tidligere (St.meld. 23–24).

Slike målinger i utvalgte fag som nevnt over favner bare om enkelte deler av skolens virksomhet. De møter også mange kritiske perspektiver i den offentlige diskursen om skole. Likevel er dette også en del av fortellingen om skolen i dag. Hvordan skal vi endre denne fortellingen og bidra til å skape mer motivasjon, mer lærelyst, mer engasjement? Hva skal til for at alle elevene finner det meningsfylt å gå på skolen? Kan det være fruktbart å tenke videre med Hartmut Rosas «medisin» – *resonans* – som en måte å utforske dette videre på?

Resonans og emosjoner i utdanning- og skolesammenheng

Å oppleve *resonans* er det Rosa mener er svaret på hvordan vi kan finne tilbake til hva som har mening i livet. Han beskriver det så fint – vi må oppleve at verden svarer og gir gjenklang i oss. Det må være en toveisbevegelse mellom oss og det andre der ute som gir mening og påvirker oss. Det kan gi uttrykk på flere måter, og Rosa beskriver tre akser: en *horisontal*, en *diagonal* og en *vertikal*. Den horisontale beskriver resonans med mennesker, det kan være familie, venner og medborgere. Den diagonaleaksen viser til resonans mellom individer og materielle objekter, som tekster vi skriver, ting vi lager og omgir oss med. Den tredjeaksen, den vertikale, viser til resonans mellom mennesket og de store tingene i verden som naturen, kunst og religion etc. Resonans kan altså være når vi kjenner positiv tilknytning til et annet menneske, når vi glemmer tid og sted fordi vi er oppslukt av noe vi lager og vi vil bare gjøre mer og lære mer, eller resonans kan være å få gåsehud på armene når vi hører musikk som beveger oss. Resonans trenger ikke nødvendigvis

bare være harmoni, det kan også provosere, men felles er at det beveger oss. Kan det være opplevelse av resonans i undervisning og tilnærming til elevene som kan være med å skape økt læringslyst og trivsel i skolen?

Kan man forstå begrepet resonans i lys av hvordan emosjoner påvirker læring? Den danske pedagogen Knud Illeris påpeker gjennom flere av sine arbeid at det er tre viktige dimensjoner med læring: den *kognitive* dimensjonen (læringens innhold), den *relasjonelle* dimensjonen (samhandling), og sist, men ikke minst, læringens *drivkraft*. Den siste handler om motivasjon, følelser og vilje til læring (Illeris, 2012). Alle disse dimensjonene er en forutsetning for at god læring skal finne sted, og kanskje er det lagt for lite vekt på nettopp denne siste dimensjonen i vårt utdanningssystem. Målbare resultater og testing har fått stor plass, mens den emosjonelle siden ved læring vektlegges i mindre grad. Læring må berøre, og i denne konteksten er det kanskje at Rosas begreper om *resonans* har en plass.

Jacobsen Evenshaug diskuterer forståelsen av begrepet resonans slik:

Rosa utdyper toveisbevegelsen i resonans med to begreper: $a \leftarrow \text{ffect}$ (latin: *afficere*) og $e \rightarrow \text{motion}$ (latin: *emovere*). (Jacobsen Evenshaug, 2022).

Affekt tolker hun som «den delen av bevegelsen som kommer fra noe utenfor individet», det som berører og påvirker, mens emosjon forstås som at «individet svarer på påkallelsen». Individet reagerer ved eksempelvis blikk, verbalt, blir rørt. Vi kan forstå affekt som det som kommer utenfra, mens emosjon er reaksjonen på dette innefra. Emosjoner innebærer kroppslige reaksjoner, og eksempler på emosjoner som er aktuelle i læringssammenheng kan være alt fra glede, stolthet og begeistring til sinne, frustrasjon og skam.

Rosas poeng om fremmedgjøring har også en emosjonell side. Den svenske emosjons-sosiologen Bengt Starrin hevder at «følelser av fremmedhet gir opphav til både skam og sinne» (Starrin, 2009), og henviser direkte til Marx teorier om fremmedgjøring.

Hans teori om fremmedgjøring innebærer ikke bare at mennesker i det kapitalistiske samfunnet føler seg fremmed overfor produksjonsmidlene, men også at følelser av fremmedhet oppstår i forholdet til andre mennesker og til og med til seg selv. (Starrin, 2009).

Kan man på samme måte også relatere følelser av utenforskap og manglende inkludering til en skolekontekst?

I en tid hvor lærerutdanninger sliter med lave studenttall, skolene med stadig negativ vinklet omtale og økonomiske nedgangstider som rammer alle sektorer, kom Stortingsmeldingen som et lite håp. I st.meld. 34 (2024–2025) vektlegges innholdet i skolen som en av de faktorer vi kan endre for å skape læringslyst:

Regjeringen mener mer praktisk, aktiv og variert læring i skolen er det viktigste grepet for å snu den negative utviklingen i læringsresultater og trivsel. Motiverte elever lærer mer. I arbeidet med meldingen har mange elever gitt klar beskjed om at de ønsker en skole der de er mer i aktivitet og der det de lærer oppleves mer forståelig og relevant for deres hverdag. Tilbakemeldingen fra lærere er at de ønsker mer tid og ressurser til utvikling av praktisk og utforskende undervisning. Mer praktisk og utforskende læring kan gjøre skolen mer meningsfull og motiverende for elevene. Det kan også stimulere til mer nysgjerrighet og til at flere blir inkludert i læringen. Regjeringen vil derfor ha mer praktisk læring i alle fag i skolen.

Etter tiår hvor de praktisk-estetiske fagene har vært nedprioritert, kan det se ut som pendelen snur. Utfordringen er at det vil ta tid å ruste opp skolene med kvalifiserte lærere, materiell og ressurser. Det er viktig å understreke at det nødvendigvis ikke er en klar sammenheng mellom en mer praktisk skole og økt læringsglede. I en mer praktisk skole kan det introduseres aktiviteter som innebærer at elevene skal gjøre ting de ikke mestrer, og som de kanskje gruer seg til. Denne utfordringen må problematiseres i prosessen videre med implementering av en mer praktisk skole, og det er viktig at våre lærerstudenter er bevisste og har et reflektert forhold til dette.

Om denne boka og hva den kan bidra med

Vi ønsker at læring skal berøre, og vi ønsker å bidra til læringsglede og en økende grad av resonans hos både lærerstudenter og hos elevene i skolen generelt. Kapitlene i boka beskriver opplevelser av resonans på forskjellige måter. Felles for dem alle er fortellinger om undervisning som har som formål å gjøre en forskjell for å skape økt læringsglede og resonans hos både studenter og undervisere. Hvordan læringsglede forstås i ulike kontekster, vil hvert kapittel utforske. Boka består av et innledende kapittel og 11 kapitler som igjen er inndelt i tre deler.

I del 1 har de tre første kapitlene til felles at de utforsker læringsglede i kontekst eller fag.

I det første kapitlet skriver Camilla og Astrid om lek og jakten på læringsgleden i begynneropplæringen. Kapitlet tar for seg en studie der studenter har undersøkt hva som bidrar til læringsglede hos 5-åringer i barnehagen. Målet for studentene er å få innsikt i hva som kan skape læringsglede i første klasse, og leken fremstår som essensiell.

Kapittel to handler om læringsglede og opplevelse av mestring i kultur-møter. Brynjulv og Annfrid deler erfaringer fra studenters praksis i Sør-Afrika, og viser hvordan denne praksisen har bidratt til økt læringsglede og motivasjon for videre studier og for yrket.

I kapittel tre skriver Kristine og Merete om læringsglede i samfunnsfagdidaktikk i lektorutdanningen. De har intervjuet lærere og studenter om aktiv læring, som ofte bidrar til læringsglede, og undersøker hvordan denne gleden kan fremme samfunnsfagets dannelsingsmandat.

I del 2 presenteres fire bidrag som omhandler skapende og kreativ aktivitet som grunnlag for læringsglede.

Kari og Eva utforsker i kapittel fire kroppslig læring og læringsglede gjennom temaet tekstur, og viser hvordan tekstur og skapende læreprosesser kan være et viktig utgangspunkt for å skape engasjement og læringsglede.

I kapittel fem skriver Hilde om studenters erfaringer med å lage sangbøker i engelskfaget. Hun undersøker skaperglede og diskuterer betydningen av materialitet og arbeid med fysisk, formbart materiale i et tradisjonelt, akademisk kjernefag som engelsk.

Kapittel seks tar for seg hvilke minner, erfaringer og forståelser studentene knyttet til bevegelsesglede i kroppsøvfaget. Karin har benyttet tegning

i kroppsøvningsfaget som grunnlag for refleksjon, og intervjuet studenter etter at de har tegnet i faget.

Kirsten, Inger-Merete og Gjertrud har i kapittel syv også tegning i fokus. De har undersøkt hvordan tegning som læringsform i veilederutdanningen kan bidra til å fremme læringsglede.

Del 3 omhandler tekster som utforsker læringsglede i tverrfaglige prosjekter.

Kapittel åtte tar for seg et tverrfaglig undervisningssamarbeid mellom pedagogikk og dramafaget. Unn-Doris, Linda, Marte og Annfrid har gjennomført et prosjekt med mål om å utforske hvilke muligheter fiksjon gir for teoriinnlæring, og hvordan prosjektet har åpnet for selvrefleksjon og profesjonell selvtillitsbygging.

I kapittel ni skriver Tatiana og Anne om et samarbeid mellom pedagogikk og drama tilknyttet lektorutdanningen. Prosjektet handler om at studentene har laget film, og kapitlet presenterer og utforsker dramaturgisk design for undervisning.

Kapittel ti beskriver et samarbeidsprosjekt mellom fagene mat og helse og naturfag. Her diskuterer Greta og Jan hvordan man kan undervise om samisk matkultur og arts kunnskap i uterommet.

I det siste kapitlet, kapittel elleve, skriver Christopher og Siv-Anita om et tverrfaglig samarbeid i fagene engelsk og norsk. Prosjektet handler om et undervisningsopplegg om poesi og sted, hvor målsetningen er å legge til rette for leseopplevelser situert i stedet.

Boka er et bidrag til kolleger i utdanningssystemet, både i lærerutdanning og andre utdanninger. Den er skrevet for kolleger i skolen, for studenter og for alle som trenger inspirasjon, motivasjon og ideer til å tenke nytt og utenfor boksen om undervisning og læring. Vi ønsker dere god lesning, og håper at boka skaper både resonans og læringsglede.

Referanser

- Bakken, A. (2022). *Ungdata 2022. Nasjonale resultater (NOVA Rapport 5/22)*. Velferdsforskningsinstituttet NOVA.
- Brochman, G. & Madsen, O. J. (2022). *Skolevegringsmysteriet – Historien om hvorfor barn og unge sitter alene hjemme i stedet for å gå på skolen*. Cappelen Damm.
- Illeris, K. (2012). *Læring*. Gyldendal Akademisk.
- Jacobsen Evenshaug, A. (2022). Modernitetskritikk med et svar. I *Salongen – nettidsskrift for filosofi og idehistorie*. Publisert mandag 26. september 2022.
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen*. Fastsatt som forskrift ved kongelig resolusjon. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020.
- Meld. St. 34 (2023–2024). Em mer praktisk skole. *Bedre læring, motivasjon og trivsel på 5.–10. trinn*. Kunnskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-34-20232024/id3052898/>
- Nygård, M. & Bjordal, I. (2024). Skolevegring og «flukt» fra den offentlige skolen. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 8(2-3), 23–37.
- Opplæringsloven. (1998). *Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa* (LOV-1998-07-17-61). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61>
- Starrin, B. (2009). Det våres for emosjoner i samfunnsvitenskapen. I *Emosjoner i forskning og læring*, (Red.) R. Jakhelln, T. Leming, & T. Tiller. Eureka forlag.

Del 1

